

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXII, 5-6

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

oktober-december (oct.-dic.) 1985

Slavorum apostoli

je naslov okrožnici, ki jo je Janez Pavel II. izdal ob 1.100 letnici smrtis v. Metoda. Že ob koncu leta 1980 je slovanska apostola razglasil za sozavetnika Evrope, ob sv. Benediktu, ki ga je tako imenoval papež Pavel VI. leta 1964.

Slovanska brata nista pomembna samo za utrditev krščanstva in Cerkev med slovanskimi narodi, ampak sta bila in sta še danes tudi očeta naše kulturnosti.

V okrožnici „Slavorum apostoli“ je slovanski papež zapisal o njiju:

„Konstantin in njegovi sodelavci so si prizadeli ustvariti nov črkopis, da so se resnice, katera je bilo treba oznaniti in razlagati, lahko zapisale v slovanskem jeziku... Zares vreden je bil trud, s katerim sta se priučila jezika in miselnosti novih ljudstev... Prav tako vzerna je bila odločitev, da se prilagodita in si prisvojita vse kerjatve in težnje slovanskih narodov...“ (Prevod prof. Geržiča v „Katol. misijonih“, str. 332, leto 1985.)

Nekdaj v Sloveniji zelo razširjena krilatica „Ciril, Metod, varujta slovanski rod!“ pač ob 1.100 letnici smrti sv. Metoda, ki je Cirila daleč preživel, zadobiva novo pomembnost. Slovanski rodovi so zapadli ne le v needinost, ampak jih sile zla pehajo v breznarodnost in brezboštvo, skratka v nevarnost, da izgube svojo narodno in kulturno identiteto, veličino.

Tudi Slovenci.

V kulturno življenje bolj in bolj prodirajoči grobi materializem in narodnemu obstoju smrtno nevarna vzgojna postopitve od strani sedanjega jugoslovanskega režima narekujejo vsem Slovencem, ki nam je draga dediščina svetih slovanskih bratov, da se ob 1.100 letnici oklepamo ciril-metodij-ske ideje in da sveta brata prosimo za vse Slovane, posebno pa za Slovence: „Ciril, Metod, varujta slovanski in slovenski rod!“

rudi jurčecu

ob desetletnici njegovega odhoda

CETRTEGA novembra smo obhajali 10-letnico odhoda v večnost enega izmed velikih v zdomstvu. Ruda Jurčec je bil soustanovitelj SKA, njen dolgoletni predsednik, urednik Glasa, sourednik Meddobja, predvsem pa človek, ki je bil ustvarjalno navzoč v slovanskem kulturnem prostoru skozi pet desetletij. V tem času je opravil bogato in raznovrstno dejavnost na področju uredništva in organizacijskega dela, publicistike in literature. Bil je med redkimi, ki je znal brati veliki svet, ki je znal odložiti tipično slovanske komplekse, ko je spoznal, kako nacije res žive, kako žive katolicizmi s svojimi zgodovinskimi profili.

Jurčec je dovršil visoko politično šolo v Parizu in se vrnil v Ljubljano prepojen s francoskim duhom in širokim razgledom po evropski politiki. V Parizu se je ujel v lik Charlesa Maurrasa, ki ga je potegnil v tisto, kar bi se moglo imenovati njegov skok – recimo na desno – v konservativizem. Njegov kasnejši konservativizem pri „Siju“ sloni prav gotovo na želji biti v znanju in čutenju tradicij tako univerzalno bogat in razgledan kakor je bil Maurras.

Po vrnitvi iz Pariza je Jurčec stopil v uredništvo Slovenca. Tako se mu je odprl politični svet Slovenske ljudske stranke. Vendar široki razgled v svetovno politiko in prav gotovo tudi vpliv križarstva, čeprav ga ne moremo imeti za križarja, sta pripomogla, da je presegel slovansko strankarsko življenje, zlasti s SLS. Kar ga je potem še vezalo, je občudovanje dr. Korošca. V III. delu Skozi luči in sence je morda celo šel v apologijo, pa že ne toliko njega samega, ampak v slutenje vizije „državnštva“ v slovanskem okviru.

Tako se v letih 1930–45 ni brigal za strankarsko življenje in njegova služba pri Slovencu ga je od tedanjih slovanskih strankarskih shem samo odbijala. Kot dopisnik francoske agencije Havas si je mogel to odtujenost ali neodvisnost od strank in skupin v katoliškem taboru samo še poglobiti.

Izbruh vojne v aprilu 1941 mu je dal priliko, da je na študentskem tečaju prvič postavil tezo: „Jugoslaviam esse delendam...“, ki jo je kasneje ognjevitno branil v „Siju“. Njegov namen je bil predvsem izoblikovati gibanje, ki naj bi imelo kot poglavitna cilja zrušitev jugoslovanskega okvira in izoblikovanje temeljnih načel slovanske državnosti.

Bolj kot politik pa je Jurčec pisatelj in intelektualec. Zgodaj je začel pisati v študentsko glasilo Plamen, ki ga je urejal nekdanji nadškof dr. Pogačnik; bil je član literarnega krožka, ki ga je vodil Narte Velikonja, sestavljali so ga: Jože Pogačnik, Bogomir Magajna, Ruda Jurčec, Gregor Mali in drugi. Leta 1932 je z Mirkom Javornikom urejal Besedo o sodobnih vprašanjih in čez leto dni ostal njen edini urednik. Sodeloval je tudi pri Sodobnosti, Modri ptici, Hramovih zapiskih. V letu 1935 pa je izdal knjigo Krek.

Jurčec je v Buenos Airesu pomagal pri ustanovitvi časopisa Svobodna Slovenija (dec. 1947), izdelal je načrt za njeno založbo in njen koledar. Osrednje Jurčecovo delo pa so spomini „Skozi luči in sence“, kjer se izkaže kot odličen pisatelj in intelektualec.

Ob 10-letnici njegovega odhoda in 80-letnici njegovega rojstva se spominjamo nanj, po katerem se še vedno bogatimo in po katerem ima SKA pečat širine in stremljenja po resnici in lepoti, ter se spoštljivo klanjamo njegovi žlahtni človečnosti.

A. R.

Vsem rednim in podpornim članom in vsem prijateljem Slovenska kulturna akcija vošči za božične praznike globoke duhovne poglobitve, za novo leto pa vsestranskega napredka z obilnim božjim blagoslovom!

nova slovenska izvirna drama

Gledališki odsek Slov. kulturne akcije je v petek 27. septembra in v soboto 28. sept. 1985 predstavil dramo v treh dejanjih, ŽIVI IN MRTVI BRATJE, ki jo je napisal Marko Kremžar. Uprizoritev je privabila številno publiko, ki je sprejela novo dramsko stvaritev v glavnem kot pozitiven prispevek k podobi dogodkov v pretekli komunistični revoluciji na Slovenskem. Avtor, ki je obljubil, da bo tekst izboljšal, tako v odskem kot v idejnem pogledu, prikazuje v drami predvsem iskanje resnice posameznih oseb na domobranski in partizanski strani, kajti vsi so doživljali nekaj, kar jim je bilo morda v tistem zmedenem času skrito, ne dovolj prečiščeno in doumljivo. Resnica se prikaže posameznim osebam v odkrivanju notranjih plasti njihovih doživetij, pogledov, sumničenj in dejanj, in to v takšni luči, da jih končno vse porazi. Uprizoritev je skrbno pripravil režiser Stanko Jerebič in dosegel največji teatralni uspeh v tretjem dejanju, kjer je ustvaril močan prizor v prividu bojnih in revolucijskih grozot. Glavni del igre sloni na dveh dramskih osebnostih, ki si medsebojno odkrivata tragiko in resnico nekdanjih partizanskih in domobranski dejanj. To sta domo-

Prizor iz uprizoritve drame „Živi in mrtvi bratje“. Od leve na desno: Lojze Rezelj v vlogi Gregorja, Jure Vombergar kot Tomaž in Kristina Jereb kot Vanda.

branski poveljnik Tomaž in partizan Gregor, ki pride v Buenos Aires poizvedovat o vzrokih in podrobnostih smrti svojega brata. Tomaža je predstavil Jure Vombergar, Gregorja pa Lojze Rezelj. Režiser je za predstavitev te drame izbral povečini starejše, preizkušene igralce. V vlogi Ane, ki rešuje in izravnava bolečine preteklosti, je nastopila Milka Rezelj Pezdirčeva. Novo slovensko emigrantsko generacijo sta predstavila Kristina Jereb in Andrej Peršuh – Vanda in Vili, ki si zgodovino predstavljata po svoje. Stanko Jerebič je nastopil v vlogi Rudija, bivšega župana na Razvodju, Anamarija Jerebič pa kot Mira, njegova hči. Za uspešno predstavitev drame živi in mrtvi bratje so pripomogli s svojim požrtvovalnim delom še: Frido Beznik (tehnično vodstvo); Cukjati Jože, Jerman Ivan, Jerman Tone, Pregelj Karel, Pregelj Oskar, Rezelj Lojze ml., Rezelj Marko, Rezelj Andrej (izdelava scene); Bogdan Magister (luči in zvok); Tine Debeljak ml. (šepetalec) in Marjan Eiletz (scenograf). F. P.

Z dramo „Živi in mrtvi bratje“ v Mendoza

To dr. Marka Kremžarja dramsko delo, ki je in še bo ponovitvah po slovenskih odrih v izseljenstvu vzbujalo ne le veliko zanimanje, kot že zlepa ne kako izseljenško dramsko delo, ampak tudi mnogo komentarjev k vsebini in nje problematiki, je gledališki odsek Slovenske kulturne akcije najprej ponovil v 1.100 km oddaljeni Mendoza med tamkajšnjimi rojaki v njihovem novem Domu dne 9. novembra zvečer.

Avtor dr. Marko Kremžar, ki je prvotno tudi nameraval z odsekom v Mendoza, a ga je drugo delo za skupnost zadržalo doma, je za ponovitev igre v Mendози in drugod po prvi predstavitvi besedilo drame tu in tam izpopolnil. Igralci so to vpoštevali in kljub utrujenosti po dolgem

potovanju z avtobusom dramo še bolj doživeto predstavili slovenskemu občinstvu, ki je napolnilo dvorano, pa je vse dogajanje na odru globoko doživljalo in delo samo kot igralce z aplavzom nagradilo. Za razumevanje vse drame je bila koristna kratka razlaga, ki jo je pred začetkom predstave podal Tine Debeljak ml., po uvodnem pozdravu igralce v Mendoza spremljajočega predsednika SKA.

Mendoško Društvo Slovencev pod predsedstvom arh. Božidarja Bajuka je povabilo igralce te drame pred vsem radi gledališkega doživetja, pa tudi radi veselega srečanja obeh skupnosti, buenosaireske in mendoške. Zato je potovala z igralci tudi glasbena skupina „Magnum“, ki je po predstavi najprej med večerjo, prirejeno za številne udeležence na dvorišču pred Domom, potem pa še pri zabavi z muziko dvigala razpoloženje bratske povezanosti. Naslednji dan, v nedeljo, je bila od desetih sveta maša, pri kateri je prepeval slovenski mendoški pevski zbor pod novim dirigentom, glasbenikom Markom Bajukom, nečakom dosedanjega dirigenta prof. Božidarja Bajuka, ki je vodil ta zbor pač skoraj 30 let, vse od smrti svojega očeta ravn. Marka Bajuka in ki je izrazil svoje veliko zadovoljstvo, da bo tudi po njegovi smrti vodil zbor še vedno — Bajuk. Prof. Božidar Bajuk je namreč zdravstveno zelo oslabil in sta ga po večerni predstavi predsednik SKA in režiser Stanko Jerebič obiskala na njegovem domu v spremstvu mendoškega dušnega pastirja Horna in rojaka Ovcjaka, slučajno prav na njegov god.

Po nedeljski maši so mendoški rojaki povabili obiskovalce k „asadu“ na izredno lepi košček mendoškega predmestja, že pod gorami, na „Zelenico“, kakor imenujejo to bujno zeleno pristavo s košato lipo, z igriščem in kopališčem, ki si jo je zase in za svoje družine in tudi rojake sploh omislil oče Grintal, tast sedanjega predsednika mendoške skupnosti, našega člana in sodelavca arh. Božidarja Bajuka. Ob lepem vremenu in v preprijetni družbi so se zvrstili nekateri govorniki, ki so pa vsi spregledali ali pozabili napiti godovnjaku, predsedniku Božidarju, ki je tudi, kot njegov oče, slavil prejšnji dan svoj god.

Mendoški rojaki so spet dokazali svojo gostoljubnost napram obiskovalcem iz Velikega Buenos Airesa, ki so jim eni prišli zaigrat dramo iz slovenske tragične preteklosti, drugi pa jim z muziko osladiti njih ne vedno lahko izseljenško sedanjost. Na obeh straneh, mendoški in buenosaireski, pa je bila izražena želja, da bi se taka srečanja še in še ponavljala, v medsebojno kulturno in narodno obogatitve slovenske skupnosti v Argentini. L.L.

ustvarjalci skg

Življenjski jubilej pesnice Milene Merlak

Literarni zgodovinar dr. Jože Pogačnik je leta 1972 v „Slovenskem zamejskem in zdamskem slovstvu“ Mileno Merlak označil za „pesnico velike nadarjenosti in globine“. Zapisal je, da se je „Merlakova... z žensko prefinjeno izpovednostjo, katere predmet je razmerje med človekom in današnjim časom, že povzpela v plast pomembnih pesnikov.“ Njeni dve izvirni pesniški zbirki Sodba od spodaj (Trst, 1964) in Beseda brez besed (London, 1968) sodita po mnenju Leva Detela „v okvire novega, v zadnjih desetletjih nastalega ontološkega pesništva, ki se dogaja in razmejuje v napetostih med človekovo eksistenco in med posebnostmi in možnostmi jezika.“

Širše eksperimentalne izraznosti izžareva 25 poetično stiliziranih v nadrealistična vsebinska in besedna stopnjevanja težjih proznih tekstov, objavljenih v knjigi „Skrivnost drevesa“ (London, 1969). Mnogi od teh so našli pot v obliki prevoda tudi v tuji svet. Nadregionalno obeležje avtoričnega humanega in literarno izvirnega sveta izpričuje tudi najnovejša trojezična zbirka njenih pesmi (skupaj z liriko njenega moža Leva Detela) ki je v slovenskem originalu, nemškem paralelnem tekstu in angleških prevodih H. Kuhnerja pod naslovom „Kaj je povedala noč“ pravkar izšla pri celovski Mohorjevi založbi. Prodor v nemški svet pa izpričuje tudi nemška zbirka njenih pesmi, ki jih je jeseni

1985 pod naslovom „Desetnica“ (Die zehnte Tochter) natisnila v svoji zbirki knjig revija Log.

Milena Merlak se je rodila 9. novembra 1935 v kmečki družini iz Žibrš pri Logatecu na Notranjskem. V Ljubljani, kjer so „bombniki peli uspavanke“ (kot je zapisala v kulturno-politično pomembni pesnitvi „Mrlič naše mladosti“), je maturirala in potem na univerzi študirala primerjalno književnost in psihologijo. Že leta 1960 pa se je z Levom Detelom izselila v Avstrijo.

Milena Merlak je tudi objavila več črtic in novel iz kmečkega življenja, v katerih je pokazala svoj posluš za ljudske šege in običaje, za psihologijo slovenskega naroda in za njegovo zgodovino ter ponotranjeno religioznost. Tržaška revija Mladika je za božič izdala njene najlepše religiozne pesmi v knjižni obliki pod naslovom „Zimzelene luči“.

Avtorica je članica mednarodnega PEN-kluba, SKA in drugih pisateljskih organizacij. Sodelovala je pri prozinih natečajih tržaške Mladike, kjer je kar trikrat prejela literarno nagrado (1973, 1975, 1976). Leta 1979 so ji na Dunaju za njeno v nemščini napisano leposlovno dejavnost podelili tudi nagrado Theodorja Körnerja. V zadnjih letih je Milena Merlak med drugim napisala lepo število novih, še neobjavljenih pesmi, katerih najboljše in najizvirnejše v smislu sodobnega literarnega izraza želi objaviti v novi slovenski pesniški knjigi, ki jo pripravlja.

Pesnici želimo vse najboljše!

Akadska slikarka **MARJANCA SAVINŠEK** je v času od 28. maja do 22. junija razstavljala v Parizu svoja olja, ki jih ima pripravljena za predvideno razstavo v Nemčiji. Kljub temu, da je bila razstava v manj primernem poletnem času, je bila udeležba presenetljivo velika. Umetnostni kritiki to pot niso bili povabljeni, tudi je umetnica takoj po razstavi odšla na počitnice v domovino in ni mogla slediti morebitnim tozadevnim zapisom v tisku. Slovenski kulturni akciji pa je na našo prošnjo poslala dve fotografiji, eno z dela razstave, drugo pa iz ateljeja, ki ju še s posebnim veseljem objavljamo, ker nam prikažeta umetnico v njenem slikarskem miljeju. Prihodnje „Meddobje“ bo objavilo vsaj štiri njena dela, žal le v črno-beli reprodukciji.

Mezzosopranistka **BERNARDA FINK** je imela v četrtek 26. septembra v Salon Dorado v Teatro Colón samostojen koncert, na katerem je pela dela Mozarta, Schuberta, Brahmsa, dveh Slovencev Luciana Škerjanca in Alojzija Geržiniča, Francoza Faurēja, Straussa in Mahlerja. Spremljal jo je pianist Ernest Mastronardi. Koncerta se je poleg odlične argentinske publike udeležilo tudi mnogo rojakov, ki so se veselili pevkinega glasbenega napredka, pa tudi toplenga sprejema kompozicije navzočega Alojzija Geržiniča od strani občinstva. Pevka, ki je v oktobru odpotovala v Evropo na večmesečno pevsko izpopolnjevanje pri znanih mojstrih in ki bo tako v Rimu kot drugod nudila občinstvu glasbenih centrov tudi samostojne koncerte, je Slovenski kulturni akciji obljubila po povratku koncert v Slovenski hiši, za kar se mladi, veliko obetajoči pevki že vnaprej zahvaljujemo.

FRANCE AHČIN, akademski kipar, je izdelal relief slovenskih apostolov, svetih bratov Cirila in Metoda, ki ga je v odlivkih med rojaki v Argentini ob priliki 1.100-letnice smrti sv. Metoda razširilo slovensko društvo „Pristava“ v Castelarju. Imenovani umetnik pripravlja novo kiparsko razstavo pri Slovenski kulturni akciji v začetku prihodnje sezone.

DR. LJUBO SIRC, profesor na univerzi v Glasgowu, Anglija, je imel v švicarski Ženevi predavanje o temi: „Se more obstoječi gospodarski problem v Sovjetski zvezi rešiti v okviru komunističnega sistema upravljanja podjetij? Primerjalna perspektiva.“ — Prihodnja številka Meddobja bo objavila razpravo tega slovenskega gospodarskega strokovnjaka.

DR. FRANK BUKVIČ že zaključuje pisanje svoje nove knjige „Avtobus norcev“, ki ima potopisno-humoristični značaj in katere začetni dve poglavji sta bili objavljeni v „Meddobju“ pod naslovom „Stres“ v dvajsetem letniku revije na straneh 80 do 95. Po pisateljevem velikem tekstu z močno dramatikom „Vojna in revolucija“ pač preseneča ta nova tematika našega priznanega književnika.

Marjanca Savinšek v svojem ateljeju v Parizu, kjer živi. V ozadju je videti njeno veliko slikarsko delo, ki prekriva celotno steno. Spodaj vidimo slikarko na njeni zadnji razstavi v Parizu.

FRANC SODJA, avtor pesniške zbirke „Meditacije“ in številnih del iz področja duhovnosti, je konec oktobra odpotoval za leto dni na apostolsko in, upamo, tudi literarno delo na Koroškem, kamor ga je povabil rektor Doma v Tinjah, mons. Jože Kopeinig.

VINKO ZALETEL, župnik v Vogrčah, je po trimesečnem zdravljenju, ki ga je priklepalo na posteljo, spet „shodil“ in v svoji neumornosti že tudi predava po slovenskem zamejstvu.

Za misijonsko nedeljo je bila v Slovenski hiši 20. oktobra proslava, na kateri je bil uprizorjen med drugim odski prikaz „Smrt sv. Cirila blagovestnika“, ki ga je napisal pisatelj dr. Ivan Pregelj in ki odersko predstavi oba naša apostola, enega umirajočega, drugega ponovno odhajajočega med Slovane po bratovi smrti. Zanimivo, doslej še malo znano dramsko delo našega največjega katoliškega pisatelja Preglja so predvajali v režiji Ladislava Lenčka starejši gojenci Misijonskega zavoda v Argentini.

kulturni večeri

Marko Kremžar, Michael Novak — teologija gospodarstva

Predavatelj je na kulturnem večeru SKA dne 7. septembra 1985 predstavil M. Novaka, Slovaka, katerega starši so se naselili v Združenih državah pred sto leti v Pensilvaniji. Oče je bil zaposlen v rudniku. Prvi teoretični stik z gospodarstvom je M. Novak dobil na Harvardski univerzi. Navzel se je idej socialne demokracije, ki so značilne za to univerzo.

Ni se zadovoljil samo s študijem ekonomije. Za boljše razumevanje te, je študiral teologijo na Gregorijanski univerzi v Rimu. Po končanem študiju se je vrnil v Združene države in postal eden izmed glavnih ideologov ameriške socialne demokracije. Njegova predavanja in ideje so našle velik odmev med intelektualci. Postopoma je njegova gospodarska miselnost doživela velike spremembe. Leta 1972. je izšla njegova najbolj uspešna knjiga *The spirit of democratic capitalism*. V zadnjih poglavjih se je približal svetopisemskemu realizmu in socialnemu nauku Cerkve upoštevajoč velike mislece človeštva, Aristotela, Tomaža Akvinskega, Adama Smitha, kardinala Newmana, J. Maritaina.

V središču gospodarstva postavi človeka kot osebo, ne kot individualno bitje, ampak kot aktivnega člana družine in družbe. Ne zagovarja neke vmesne smeri med kapitalizmom in socializmom, nakazuje pa gospodarski red, ki ni individualističen niti kolektivističen, ampak svoboden in odgovoren za skupno dobro. Kapitalizem je družbi potreben, toda ni zadostno jamstvo za obstoj demokracije. Demokracija ustvarja človek in ta mu jamči, da lahko uresničuje svoje pravice. Te so jamstvo vsake demokracije.

Svojo teologijo gospodarstva M. Novak gradi na nauku sv. pisarja in socialnega nauka Cerkve ter je posebej blizu socialni okrožnici *Laborem exercens* Janeza Pavla II. Smotno je uredil dosedanji socialni nauk Cerkve in ga kot res urejeno celoto podaril človeku naše dobe.

A.H.

Argentinski sever in jug v olju in dekoraciji

21. septembra zvečer je v mali dvorani Slovenske hiše razstavljal svoja olja akad. slikarka Bara Remec. Umetnica je spet prinesla iz svojih obiskov bogate argentinske prirode nova umetniška doživlja in motive. Poleg 28 razstavljenih slik je predstavila tudi v slogu indijanskih izdelanih okraskov ogrlice, izdelke iz kamna, kosti ipd.

9. kulturni večer SKA je pričel vodja likovnega odseka arh. Jure Vombergar, ki je predstavil go. Marico Meštrovič. Pisateljica Meštrovič je deloma v kasteljanščini deloma v hrvaščini označila umetnost slikanja, predvsem pa Barino slikanje. Urednik Meddobja France Papež je Barino umetnost takole označil: „Barina umetnost je takšna, da končno človek začuti tisti ustvarjalni navdih, ljubezen do narave, lepoto nečesa zemeljskega, a estetsko smiselnega. Na nekaterih razstavljenih delih smo videli žive barve severa, drugače pa so te povečini kromatične, poltonske; forma, podoba, je skoraj vedno izrazita. S tem dosega umetnina nekako plastično poezijo, ki je poezija daljne zemlje, a nas zajame — čutimo, da je umetnost“ (Sv. Slovenija, 17. okt. 1985).

Odprija razstave se je udeležilo veliko publike, v kasnejših dneh pa si je ogledalo razstavo še več ljudi. Razstava je bila odprta ves teden.

Dr. Marka Kremžarja izvirno dramsko delo: „Živi in mrtvi bratje“

je bilo predvajano v veliki dvorani Slovenske hiše kot letošnji 10. kulturni večer Slovenske kulturne akcije. O uprizoritvi podajamo poročilo na drugi strani.

Doživetje DRAGE

Na 11. kulturnem večeru je sourednik Svobodne Slovenije kot predavatelj na zadnji „Dragi“ podal buenosaireski pub-

liki svoje vtise iz Drage. Predavatelj je najprej sporočil pozdrav rojakov iz zamejstva in Slovenije rojakom v Argentini. Na kratko je označil predavanja in predavatelje 20. Drage, pravtako tudi predstavil knjigo *Sledovi Drage*, ki je nedavno izšla v Trstu. Večji del predavanja, ki ga je popestril z diapozitivi, pa je posvetil aktualnim temam iz zamejstva in Slovenije ter zlasti prikazu pomembnih osebnosti, s katerimi se je srečaval. Tako je zaokroženo označil med drugimi tudi Vinka Beličiča, Alojza Rebulo in Vinka Ošlaka.

Predavanje je bilo 5. oktobra s številno udeležbo. Predavatelj je predstavil ter vodil razgovor Andrej Rot.

Kritičen pogled na „Teologijo osvoboditve“

je bil naslov predavanja, ki ga je imel dr. Mirko Gogala na 12. kulturnem večeru SKA nov. 1985. Svoje predavanje je navezal na „Instrukcijo o nekaterih vidikih ‚Teologije osvoboditve‘“, ki jo je 6. avg. 1984 izdala Kongregacija za verski nauk. V njej nas Cerkev opozarja na nevarnost, ki jo za krščansko vero predstavlja marksistična ideologija, ker ji je uspelo, vriniti se v katoliško teologijo.

Predavatelj je najprej na kratko orisal zgodovinske okoliščine, ki so ugodno vplivale na nastanek teologije osvoboditve. Med drugim je poudaril odločilen vpliv protestantske racionalistične hermeneutike na katoliške teologe. Omenjal je zlasti R. Bultmanna, ki je omajal vero v zgodovinsko resničnost evangelijev; in pa K. Bartha, ki je največ pripomogel, da je prišlo do „procesa marksistizacije teologije“. Nato je na kratko orisal marksistično analizo družbe, ki ji je uspelo nadeti si videz znanstvenosti. Zato so nekateri katoliški teologi sprejeli marksistično diagnozo latinsko ameriške stvarnosti in ustvarili gibanje kristjanov za socializem.

To jih je zavedlo v osnovno zmoto, da „v revolucionarni praksi vidijo vrhovni kriterij teološke resnice“ (IX., 3). S tem so prevrnili sam smisel resnice, kar je imelo za posledico „popačenost celotnega krščanskega sporočila, takšnega kot ga je Bog zaupal Cerkvi“ (IX., 1).

Končno je na podlagi Instrukcije podal pregled glavnih zmot teh teologov o Kristusu, o Cerkvi in o človeku. Iz predavanja je bilo jasno razvidno, da tovrstne teologije osvoboditve „vero Cerkve ... dejansko popolnoma zanikajo“ (VI., 9) in da „neizogibno vodijo v izdajo pravde revnih“ (Uvod); saj jih pehajo še v večjo nesrečo, kot pa je „revščina, proti kateri se bore“ (VI., 2).

Po predavanju se je razvil razgovor, s katerim je predavatelj še poglobljal nekatere teme kot vzroki nastanka teologije osvoboditve, konkretni primeri iz argentinske stvarnosti (Pironio) in iz sosednjih držav (Helder Camera) ter tudi polemično stališče škofa Grmiča v Sloveniji. Razgovor je vodil dr. Jure Rode.

dogajanja

Slikarska razstava sester Dolinar

Če smo ob razstavi akademske slikarice Bare Remec spet doživljali bogate sadove njene dognane umetnosti v okviru Slovenske kulturne akcije, smo pa dober mesec kasneje mogli opazovati slikarski vzpon sester Andreje in Marjete Dolinar. Prva je začela študirati slikarstvo že leta 1970, druga, mlajša, pa deset let kasneje; zdaj sta se predstavili na skupni razstavi v Slovenski hiši v soboto 2. in 3. novembra 1985.

Obe sestri sta poleg drugih slikarskih študij prejemale pouk pred vsem pri slikarju Alojziju Villarruel, zdaj se pa izpopolnjujeta v risarski tehniki pri našem članu Francetu Ahčinu. Dočim je sestra Andreja razstavljala že od leta 1973, pa se je Marjeta prvič predstavila s svojimi deli leta 1983.

Ob številnih obiskovalcih razstave, med katerimi sta bila tudi slovenska slikarja akad. slikarica Bara Remec in slikar Ivan Bukovec, pa vodja likovnega odseka SKA arh. Jure Vombergar, ob predsedniku SKA, in akad. kipar Fran-

ce Ahčin in drugi, je najprej Mirko Vasle podal podatke o razstavljenih delih tako v slovenščini kot v kasteljanščini, potem pa predstavil občinstvu navzočega slikarja Villarruela in ga povabil, da spregovori o svojih dveh učenkah, kar je slikar tudi storil in s tem odprl razstavo ter povabil navzoče k ogledovanju del.

Navzoča akad. slikarka Bara Remec se je o iskrenem slikarskem prizadevanju obeh sester Dolinar zelo pozitivno izrazila in je svetovala naši organizaciji, da ju pritegne k sodelovanju. Vsekakor je nad vse razveseljav ta pojav ljubezni do slikarske umetnosti med mladim izseljenskim rodом, ki se postavlja ob stran tako literarnim in znanstvenim kot glasbenim dosežkom nove naše generacije.

pismo iz tokia poletnemu mrču.

Dragi Glas!

Ko se spet srečaš na enem izmed svojih Kulturnih večerov (ki so luč v temo prihodnosti) z našo drago SKA, ji prosim sporoči, kako sem ji hvaležen, da mi je poslala (in da se je bila odločila natiskati) Marka Kremzarja „Obrise družbene preosnove“, in Franceta Papeža pesmi pod naslovom „Dva svetova“.

Tokrat Ti hočem na kratko, a nepovršno razložiti, kakšen zaklad sem odkril v Papeževi novi zbirki pesmi (zaradi svojega nagnjenja do pesniškega odkrivanja sveta sem se najprej vtopil v Papeževe pesmi; Kremzarjeva stvaritev me bo spremljala v jesen). Gre za 122. SKA-ino tiskanje v obliki knjige na 102 straneh, s štirimi izvirnimi Papeževimi črno-belimi ilustracijami; knjiga je tudi elegantno temnordeče vezana. Po srečnem naključju me lahko ta temnordeča barva spominja krvi, med zadnjo vojno prelite krvi, ki se je tudi pesnik Papež tolikokrat s hvaležnostjo in z grozo spominja; črno-bele ilustracije (meni so barvane bolj všeč) pa so kakor kontrast, ki ga ustvarja kamen s svojo mnogovrstno navzočnostjo v pesnikovem življenju, zaokvirjenem v teh pesmih.

Iz vseh teh pesmi izstopa tisto, kar lahko zavidajo Papežu vsi pesniki: čisto osebni način petja odnosno ustvarjanja pesmi. Možno je, da so nanj vplivali argentinski pesniki; „mislim“ v pesmi „Izgubljeni prijatelj“ in v pesmi „Zibel“ ter v pesmi „Kruh“ me spominja na bogastvo španskih besed, ki lahko izrazijo vse več kot naš bolj suhoparni „mislim“. Ritem pesmi je tkzv. prosti verz, ki se zdi na zunaj prost, a je v resnici vezan na notranjo ritmiko in sozvočje besed; in v tem je Papež mojster, to se pravi, resničen pesnik. Osebnosti bi si želel še malce bolj popoln ritem v naslednjih pesmih: Vasi (tisti trije, v' bi lahko dali mesto imenom v španskem nominativu); Druga obzorja („spet“ moti); Ko je grozdje zorelo („kak“ se mi zdi odveč); Sestanek („En tak večer je bil“ zveni odveč). In še v tem se kaže umetnost: besede se zdijo del navadnega govorjenja, vendar so vse izbrane z ozirom na podobo, pomensko globino, in zvok. Naj si tukaj dovolim opazko, in sicer iz ljubezni do lepote Papeževe umetnosti: naslednji verzi se mi zdijo potrebni nadaljnega umetniškega preustvarjanja, da bodo manj proza in bolj pesem, to je, organičen del celotne pesmi: „Dà, samo tu ostati“ (Vasi); „Imeti končno dom, potem ko smo tako težko pričakovali zarjo miru“ (Dom); „Človeka boli ta novi svet, v katerem ostaneš sam, odtujen.“ (Prijateljstvo); „nekaj, pred čimer sem ves tisti dan preživel kot brez doma.“ (Ko je grozdje zorelo); „To je bil zadnji pozdrav od očeta in zadnji pozdrav od matere“ (Zadnji pozdrav); „kajti tam bi bil res zdoma“ (Biti zdoma).

Če bi gospodje v Stockholmu, kjer podeljujejo Nobelove nagrade, kdaj postali pozorni na umetnine, ki jih ustvarjajo takšni idejni brezdomci kot smo mi, bi jim brez pomišljanja pokazal (in najbrž moral prevesti n. pr. v angleščino) Papeževo zbirko Dva svetova. Le da bi se pri pretipkanju posluževal krepkejšega tiskarskega občila – posameznim pesmim bi dal več medkutičnega prostora, ki pomaga podoživljati dramatično pesmi, ki je sicer v pričujoči obliki preveč strnjena.

Pesem „Zemlja“ bi le pridobila s presledkoma med „...kamen. Zemlja“ in „...padala! V bojih“. Ali pa pesem „Bo prestal?“, ko bi imela presledek med „...svet“ in „kako...“. Ali pa „Naš rod“ s presledki med „nebo.“ in „Svet...“, „...krvjo.“ in „Ampak...“, „...Kanadčani.“ in „Nam...“. Tistim prelepim „Gozdovi“ bi tudi ne škodili presledki med „43“ in „Stoletnih...“, „...časa.“ in „ležem...“, „biti.“ in „Dà...“. Naj bo zadosti še en primer, tista čudovito eksistencialna pesem Odisej (eksistencialna v lepem in čistem pomenu tega izraza): kitična presledka med „...življenje.“ in „In...“ ter med „...zapustili.“ in „Vendar...“ bi pesem osvetlila kot osvetli žarek sicer lepi dragoceni kamen. In ker smo že pri tiskarski umetnosti: skupino treh pik na koncu kakega stavka bi zamenjal za eno samo piko, ki je dovolj dramatična, ker so besede pesmi dovolj pomembne; le v Fragmentih treh spevov bi skupine treh pik pustil na str. 96.

V naslednjem stavljam vprašanja v upanju, da bo ta zbirka kmalu doživela drugo izdajo, kjer bo moja (in morda še kakega bralca) nevednost potisnjena v stran (s črno na belem. kot pravimo). Kaj pomeni „Calaris, 1370“ na str. 20? Kako je treba naglasiti drevo Araukarija na str. 72? In kako je treba razumeti v pesmi „Sedanost“ besede „Vse je sedanost v tem svetu“? In v pesmi „Čas“ besede: „res, vse je zamena za čas...“. In končno v „Fragmentih treh spevov“ besede „in vse je isto“ – nimam dvoma, da pesnik ve, za kaj gre; in najbrž vedo to tudi mnogi bralci; meni in drugim pa bi bil v pomoč še kakšen dodaten verz – globoki ali filozofski uvidi le pridobijo, če jih znamo odeti in prikladne pesniške podobe. Včasih se poeziji posreči to, kar se ne posreči niti najbolj učeni filozofiji.

Pesnik pravi v uvodu, da „živi iz dveh kultur... ne konfliktno, ampak... pozitivno.“ Te pesmi mu dajo prav; in zato se mi zdijo slovenska skrinjica z zakladom za preteklo in prihodnje dni v zdomstvu, dokler ostane brezdomstvo; tako, kakor nam narekujejo čustvene potrebe, lahko odpremo skrinjico in potegnemo ven zlato, da nam sije v mrak in polni srce s svojo nespremenljivo vrednostjo. Res da je to zlato zavito v pesniško snov; a da ga odmotamo, je dovolj, da rabimo našo govornico besedo; to zlato je čisto enostavno, ker je čisto zlato. Če je umetnost izraz enega izmed vrhuncev življenja, kadarkoli se človeku umetnina po-sreči, potem lahko rečemo – brez pretiravanja –, da se je s to zbirko pesmi vzpel ne le pesnik Papež, ampak z njim vsa Tretja Slovenija, na nov Uriglav, ki se nanj lahko vzpno le tisti, ki vedo za pot iz dveh kultur.

Dragi Glas, pišem Ti iz gozdov, odkoder se v tem dolgem letošnjem poletju Tokio sveti v mrčevnem obzorju, dve uri oddaljenem v avtomobilskem merilu; odtod je po istem merilu kake tri ure do gore, ki je vanjo treščilo 12. avgusta ob 6. 58 P.M. japonsko Boeing-letalo s 520 potniki, od katerih so preživeli le štirje: dve ženi in dve deklici; zdi se, da so bili popustili vijaki, tako skriti pod bleščečim jeklom letalskega repa, da nihče ni (dovolj) mislil nanje – in vendar so bili pogoj za funkcioniranje aparatov za rmarjenje, ravnotežje, in primeren zrak v notranjosti letala... Dosti javno znanih ljudi je našlo smrt, med njimi tudi priljubljeni pevec g. Sakamoto Kjū (vsi smo ga klicali le Kjūčan). Eden izmed potnikov je nekaj minut pred sluteno smrtjo s tresočo roko napisal zadnje besede ženi in otrokom in končal z besedami: „O Bog, pomagaj!“. Za Boga je rabil besedo, ki jo le kristjani rabimo... Ta košček papirja, ki ga je napisal g. Kauagūči iz mesta Kōbe, so potem izgrebli iz ruševin letala in ga prenašali po vsej Japonski s pomočjo ekranov. Kot rečeno: iz poletnih gozdov, ki jih veže nase z asfaltno cesto nemirni Tokio, Ti kot zmeraj pošilja (tokrat hladne, a prisrčne pozdrave Tvoj daljnovzhodni

Kladimir Kos.

O Draga...

O Draga, srčna vas, tribuna naša,
kjer parlament slovenstva sanja v zoro;
tu svobodna beseda ver'je noro,
da jutri bo resnica vsa nam pašal

O spev ljubezni rodni domačiji,
o dvajsetkratni klic zvestobe zemlji,
ki ni od včera! Ti na znanje jemlji,
da tisočletna pamet v prekuciji

še tako grobi obmolkniti noče!
Ljubezni vera ne pozna strašila,
kljubuje zankam, brani se mamila,
pa naj bo še takó podplatom vroče.

Ne bo je spravil v kozji rog, zvijačno,
samóoboževane apokalipse!
Resnice zarja že poganja v škripce
Leviatana mrtve ude. Lačno

je ljudstvo ustoličenj gosposvetskih,
žejno je pravice v polni meril
Fanfare Drage že bude nas k veri.
Njim druží Glas se tale „dominsvetski“.

Ob branju „Odmevov Drage“ (Beličič, Ošlak, Pahor, Rebuta) sem spletel tale pozdrav zamejskim bratom, ki je sicer okoren po obliki, a je sad občudovanja in izraz najboljših želja ustanovi.

ViR

novi literarni natečaj Slovenske kulturne akcije

Slovenska kulturna akcija razpisuje nagradni natečaj za izvirno slovensko prozo, novelo ali črtico, z najmanjšim obsegom 10 (deset) tiskanih strani revije Meddobje. Natečaj je s svojim darom omogočil NEIMENOVANI mecen SKA.

Nagrada 1.000 USA dolarjev se razdeli po določitvi ocenjevalne komisije (komisijo bo določil odbor SKA) tako, da najvišja nagrada ne presega 500 USA dolarjev, najnižja pa da je vsaj 100 USA dolarjev. S to edino omejitvijo je število nagrad v okviru naklonjenih 1.000 USA dolarjev nedoločeno.

Slog ni predpisan, tekst pa mora ustrezati umetniški kakovosti in tretjemu členu pravil Slovenske kulturne akcije: „Idejni temelj Slovenske kulturne akcije je naravni etični zakon, potrjen in izpopolnjen po krščanskem svetovnem nazoru.“

Rokopise je treba poslati tipkane na naslov: Slovenska kulturna akcija (Literarni natečaj), Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina, in sicer do 30. junija 1985.

Rokopisi morajo biti opremljeni samo s šifro, avtorjevo

nagledi

Revija „Celovski Zvon“ se še vedno srečava z očitno nenaklonjenostjo matičnih oblasti, ker mora dobiti dovoljenje za uvoz iz Beograda, večkrat se pa zatakne tudi v Ljubljani, tako da morajo naročniki čakati mesece, preden jo dobijo. Govorjenje o „enotnem kulturnem prostoru“ in povezavi vseh Slovencev je torej bolj deklamativnega značaja, ker dejstva drugače govore. Letos revija obhaja tretjo obletnico obstoja in jo uradno časopisje še vedno zamolčuje, čeprav ji je ob nastanku namenilo dosti pozornosti.

Ustanovitev Slovenskega zdomskega arhiva

Slovenski narodni odbor je ustanovil „Slovenski zdomski arhiv“ – zaenkrat za področje Argentine – z namenom, da se ohranijo dokumenti zdomskih ustanov, domov in organizacij in pa tudi dokumenti slovenskih javnih delavcev.

Slovenski narodni odbor je zaprosil naše osrednje slovensko društvo v Argentini „Zedinjeno Slovenijo“ za oskrbo in shrambo dokumentov Slovenskega zdomskega arhiva, ki naj bi deloval v dogovoru med Slovenskim narodnim odborom in Zedinjeno Slovenijo po pravilniku, ki sta ga odobrili obe instituciji.

Zedinjena Slovenija je s sklepom svojega odbora sprejela Slovenski zdomski arhiv v svoje prostore in svojo oskrbo.

Slovenski zdomski arhiv bo vodil poseben „Arhivski odbor“ po določitvi omenjenega pravilnika. Arhivski odbor sestavlja skupina strokovnjakov in slovenskih javnih delavcev. Podrobnosti o poslovanju Arhivskega odbora in imena njegovih članov bodo objavljena v „Svobodni Sloveniji“.

Za Zedinjeno Slovenijo: Za Slovenski narodni odbor:

Lojze Rezelj l. r.
predsednik

Rudolf Smersu l. r.
predsednik

Nagrajeno literarno prizadevanje mladega argentinskega rojaka

Sin prijatelja Slovenske kulturne akcije Borut Aleksander Rebozov je bil nagrajen z IMENOVANJEM od argentinskega Tajništva za kulturo na literarnem natečaju, ki je pri njem sodelovalo okrog 200 predstavljenih del, za svojo zbirko poezij *Heliópolis*. Pesmi, ki so pisane v kasteljanščini in odlikovane s priznanjem strokovnjakov, so vsekakor vredne tudi slovenske pozornosti in jih upamo dobiti na vpogled.

Mlademu Rebozovu k dosežku iskreno čestitamo!

pravo ime in njegov naslov naj bosta v posebnem pismu, opremljenem z isto šifro.

Za podelitev nagrad se bo ocenjevalna komisija sestala v avgustu 1986.

Nagrajeni rokopisi bodo objavljeni v Meddobju, za objavo nenagrajenih pa mora uredništvo revije dobiti odobrenje od avtorja. Če bi avtor tako želel, bo njegovo ime ostalo v anonimnosti. Prvotako bo objavljena dela mogel podpisati s psevdonimom.

Odločitev ocenjevalne komisije bo SKA razglasila v Glasu SKA in Meddobju.

Bs. As., novembra 1985

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

OPOZARJAMO tudi na v prejšnjem Glasu razpisani nagradni natečaj SKA za izvirne eseje ali razprave na temo: BODOČNOST SLOVENSTVA. Natečaj, ki ga je pobudil in omogočil dr. Peter Urbanc, bo zaključen 30. junija 1986. Spremenjen je edinole znesek nagrad, ki je določen kot sledi: 1. nagrada: U\$S 700, 2. nagrada U\$S 400 in 3. nagrada: U\$S 300 dolarjev.

Za 40-letnico prevzema galicijske metropolije v Lvovu je ukrajinska katoliška univerza papeža sv. Klemenca v Rimu izdala zbornik v spomin na prvega metropolita kardinala Slipyja pod naslovom „Intrepido Pastori“ (Neustrašenemu pastirju), kjer je obravnavano njegovo delo. To je urednik dr. Homa razdelil na bogoslovne, zgodovinske in pravne spise ter razno. Napisano je v različnih jezikih. Kardinal Slipy je preživel 17 let na prisilnem delu v Sibiriji.

V zadnji številki Oddelka za ruske in vzhodnoevropske publikacije univerze Yale „Aspect of The Slavic Language Question“ (Videz slovanskega jezikovnega vprašanja) je prispeval dr. Rado Lenček s Columbijske univerze razpravo o „Esej v sociološko-lingvistični interpretaciji“. Poleg drugih so sodelovali tudi Robert Mathiesen o cerkvenoslovan-

ščini v 9.-10. stoletju, Ivo Banac o glavnih strujah hrvaškega jezika, H. Goldblatt o „Cerkvenem jeziku v četrtem in petem stoletju, Giuseppe dell'Ajetta o nastanku standardnega srbohrvaškega jezika, František Svejkovsky o pomen-skosti „Vernaculara“ v češki literaturi 15. stol. in Marija Renata Mayenova o jezikovnih vprašanjih na Poljskem od l. 1500 — 1830.

Zbirka pesmi „Himne belih jagnedov“ jezuitskega patra dr. Pavla Berdena je izšla v Mariboru. Dr. Pavle Berden je bil pravnik, teolog, publicist in nabožni pesnik, predvsem pa delaven duhovnik. Pesmi nam ga prikazujejo kot globoko čutečega religioznega pesnika, ki ga preveva dobrota in narodni ponos.

Ponoven ponatis je doživela „Estetika“ Franca Vebra, ki je še vedno eno najvažnejših del v tej veji filozofije. Uvod ji je napisal filozof Franc Jerman.

Izšla je knjiga španskega misleca Ortega y Gasseta „Upor množic“ (La rebelión de las masas), ki jo je prevedel prof. Niko Košir. „Upor množic“ je kritika sodobne, masovne, človeški osebnosti odtujene in razosebljene industrijske družbe, ki jo je opisal španski mislec pred več kot pol stoletja in znova zbuja zanimanje zaradi svoje aktualnosti.

Drugi zvezek „Enciklopedije Jugoslavije“ je izšel v slovenščini (prvi l. 1983). „Enciklopedija Jugoslavije“ je izpopolnjen ponatis prve, ki je izhajala v letih 1950—1971 v osmih knjigah v srbohrvaščini, sedaj pa bo izšla tudi v madžarščini, makedonščini, albanščini, v cirilici in latinici.

Darinka Ferletič je izdala učbenik „Drugi korak v slovenski jezik“ v Hamiltonu. „Prva pot v slovenski jezik“ je bil naslov učbeniku, ki ga je napisal Ivan Dobršek pred desetletjem. Knjigo je izdala avtorica, ki poučuje na gimnaziji kardinala Newmana in je voditeljica tečaja za slovenščino, s pomočjo programa za multikulturalizem državnega tajništva v Kanadi.

Slovenski tenorist Anton Dermota bo pri Mohorjevi družbi izdal svojo knjigo spominov „Tisoč in en večer“. Predstavitelj knjige se je izvršila že na njegov rojstni dan (4. junija je spolnil 75 let) na gradu Grafenegg pri Kremisu, za kate-rega obnovitev je prav on veliko prispeval, ker je po letu 1955 začel tam prirejati koncerte.

Za 850-letnico stiškega samostana je izšel bogato opremljen katalog, ki je bil na razplogo obiskovalcem umetniške in zgodovinske razstave. Praznovanje je bilo povezano s 1100-letnico smrti sv. Metoda.

Za metropolitom dr. Šuštarjem je govoril akademik Emi-

lijan Cevc, ki je orisal bogato zgodovino Stične, umetnostni zgodovinar Sedej pa je ocenil dela 17 slikarjev, ki so bili povabljeni že lansko leto, da upodobijo motive, ki so v zvezi s samostanom.

Katalogu so spremno besedo napisali dr. Šuštar, opat A. Nadrah in umetnostni zgodovinar Sedej in prinaša 20 barvnih reprodukcij del, ki so bila razstavljena.

Prvo nagrado „Hrvatske revije“ je dobil njen urednik Vinko Nikolić za najboljšo hrvaško knjigo leta 1985. pod naslovom „Tragedija se je zgodila v maju“, kjer opisuje spomine poveljnih let in tragedijo hrvaškega naroda.

Tretji dan je časopis-mesečnik študentov in izobražencev, ki izhaja v Ljubljani že 14 let. Izdaja ga Medškofijski odbor slovenskih rimskokatoliških škofij in ga ureja uredniški odbor pod glavnim urednikom Matjažem Pucom in z odgovornim urednikom dr. Janezom Grilom.

V svoji junijski številki prinaša daljše članke: Ivan Štuhec: teološki tokovi — razjasnjevanja ali nasprotovanja, Radogost Grafenauer: Slovenska duhovnost, Marjeta Palatinus: Bog me je presenetil, Branko Benlič: Zahvala za prejete dobrote, Ljudje naj v svoji notranjosti zasijejo do bližnjega: pogovor Draga Arka z violinistom Mihom Pogačnikom, Tone Kunstelj: Odprtost za življenje; Vrnitev iz Latinske Amerike, prevod Draga Oevirka razmišljanj kardinala Godfrieda Danneelsa iz Bruslja; Zmaga Kumer: Ustvarjalnost še drugače; Janez Pirnat: Še enkrat o duhovnicah; Kdor hoče videti, mora gledati s srcem: bralka Marija.

Tretji dan je list za sodobnega kristjana. Je znak odprtosti in pluralizma v duhu Vatikanskega koncila in lep dosežek Cerkve pri njeni skrbi za izobražence in študente.

Dr. Janez Hornböck, ravnatelj Mohorjeve družbe v Celovcu, je praznoval svojo 75-letnico. Mogočnemu steburu slovenstva na Koroškem, ki si je poleg neutrudnega dela pri Mohorjevi pridobil še zaslugo mecena, ko je s Celovškim zvonom povezal Slovence po svetu in domovini, iskrene čestitke!

Slovensko-nemški list Podmornica (U-Boot), glasilo slovenskih dijakov na Dunaju, je nov tisk iz začetka leta 1985. V junijski številki je prinesel zanimivo ugotovitev: „Povprečen Korošec z višjo izobrazbo še nikdar ni slišal za Prešerna ali Cankarja, največja slovenska pisatelja. Na Koroškem živijo Slovenci in Nemci. V šoli se učijo o Norvežanu Ibsenu, Francozu Camusu, Poljaku Mrožku, toda literatov sosedne dežele ne omenja nihče.“

T. B.

Kocbek, Štih, Osvobodilna fronta, preobilje revij in še kaj - po Vidmarju.

Pogovor z Josipom Vidmarjem na Društvu slovenskih pisateljev 10. 10. 1985.

Ob 19h se je na DSP pričel razgovor s slavljencem Josipom Vidmarjem. V manjši dvoranci se je zbralo nekaj deset ljudi, pretežno starejših, večinoma članov DSP in raznih kulturnikov. Od politikov ni bilo nikogar, tudi ni bilo nikogar od sicer nemajhnega števila raznih kulturnih politikov, oz. „zadolžencev za kulturo“, ki sicer obstajajo na vseh mogočih ravneh. Mlajše bi lahko prešteli na prste, od novorevijaških obrazov seveda nikogar.

Ob 19h je v spremstvu predsednika DSP Toneta Partljiča vstopil v dvorano J. Vidmar. V kratkem pozdravnem nagovoru ga je Partljič zelo duhovito predstavil in mimogrede omenil, da se občasno pojavljajo razhajanja med člani DSP in Vidmarjem, kar da je normalno in kar prispeva k večji pestrosti mišljenja in k razčiščevanju estetskih vprašanj. Močno je poudaril, da slovenski pisatelji Vidmarja ne smatrajo za Jaga v slovenski kulturi — kvečjemu, če je že treba poiskati kakšno negativno primerjavo — je on, Vidmar, Kantor v slovenski literaturi. Na malo dobrodušno začuden Vidmarjev pogled je Partljič pojasnil, da ga vidi kot Kantorja, ki gre „preko trupel“ slabe literature na Slovenskem“, čemur je sledil dobrodušen Vidmarjev nasmeh in kratek zamah z roko. Iz Partljičevega govora je potrebno posebej poudariti njegovo zelo toplo priznanje in zahvalo Vidmarju v imenu DSP in slovenske kulturne javnosti, ki je bila na znani javni tribuni v Cankarjevem domu o slovenskem narodu in slovenski kulturi.

Nagovoru je sledil pogovor s serijo Partljičevih vprašanj:

„Če meni, da se je v svojih estetskih oz. kritičnih ocenah kdaj zmotil, kaj misli danes o Kocbekovih novelah s čisto literarnega stališča, kako presoja svoj spor z Bojanom Štihom v času njegovega vodenja Drame, kaj misli danes o nekdanji Osvobodilni fronti.“

Ne da bi si vprašanja zapisoval, je Vidmar odgovarjal po vrsti. Da se „grobo zmotil“ v svojih kritikah ni, mogoče je koga preveč pohvalil. „Vesel sem vsakega prebliska umetniške čarovnije, kjerkoli in pri komerkoli kaj takega zasledim. Prepričan sem, da se v umetniških kritikah nisem zmotil.“

Za Kocbekove novele pravi, da „lahko v marsikom vzbudijo zanimanje zanje, ni pa to tisto, kar naj literatura da. Dati mora več. V teh štirih novelah manjka resnične suggestivne umetniške moči, v njih je veliko ne povsem prebavljenega tujega vpliva... Precej vsega francoskega, verskega, filozofskega — slabo znamenje, nehomogenost, težko prebavljivo. Teh novel ne bom več bral, pa tudi vi jih ne boste vnovič. Znamci pa jih skoraj zagotovo ne bodo.“

„Štih je bil fanatičen novotar v naši Drami. Ustvariti je hotel gledališče, ki hoče s svojimi lastnimi sredstvi postati samostojna umetnost. Ne more pa se igrati brez literature, brez teksta, konfliktov in človeških usod. Le z gledališkimi efekti ni mogoče ustvariti umetnost. Te zamisli je pobiral iz tujine.“ Nadaljeval, da je potrebno ustvarjati žive ljudi v gledališču, in da je tudi Ionesco ustvarjal alegorične

figure, alegorična literatura pa da dejansko s pravo, umetniško nima nič skupnega. Štih pa je izbiral skoraj samo tak repertoar, odtod nesporazumi z njim.

„Jasno, da mi je Socialistična zveza manj pri srcu kot Osvobodilna fronta. Ta je bila edinstvena in povsem izvirna, slovenska“. Danes da ni pravih odnosov, kot bi morali biti med pripadniki enega naroda, pri čemer da ne misli, da bi morali vsi enako misliti. „A ena misel mora odločati. Če je ena misel ustvarila edinstven primer v slovenskem narodu in če je znala voditi slovenski narod, mislim, da ji je treba zaupati.“ Drugače pa misli, da nezmotljivih voditeljev držav in narodov ni. „Eni so bolj srečni, a nezmotljivih ni.“ Osvobodilna fronta, pravi, „je za nas lahko nekakšen vzor in zagotovilo, da smo vsaj v določenih trenutkih sposobni enotno nastopati. OF je neka realizacija naše skupnosti, ki je nekaj dosegla. Ne moremo pozabiti, da je še veliko Slovencev neosvobojenih. Le z OF lahko pomagamo, namreč s takšnimi pristopi lahko pomagamo ostalim Slovincem. Pri nas na je potrebno ustvarjati razpoloženje za osvoboditev naših bratov — da bi se strnili v eno družino, kakršna je bila OF. To govorim zamejcem.“ Potem je še enkrat poudaril „eno družino in eno vodstvo“, ki ga je pri tem potrebno priznati. Ni omenil, a razumeti je bilo, da pri tem misli na partijo, ker je potem pojasnil, da drugega vodstva dejansko ni. „Saj so tudi nesposobni med našimi voditelji, a druge ekipe ne vidim — in drugega programa tudi ne. Neka ideologija pa mora biti“ (kot na čelu, v vodstvu).

Miloš Mikeln je nato vprašal, kakšnih kriterijev se naj drži založnik ali urednik. Vidmar: „Za domišljene kriterije sem. Ni potrebno, da eksistira na Slovenskem toliko knjig in revij. Vsega tega je preveč. Jaz kratkoma tega ne morem brati. Zakaj kvariti okus beročega občinstva?“ Zlobcu je že rekel, zakaj objavlja (v „Sodobnosti“) stvari, ki kvarijo okus. Levstik je rekel, da ni najbolj škodljiva negativna kritika, temveč pozitivna kritika o slabih rečeh. In tega, da je danes ogromno. Gre pa vendar za okus, ki ga kaže negovati. „Sem v principu za premišljeno, strogo estetsko kritiko“.

Kocbekovih novel se je ponovno dotaknil Rado Bordon, ko ga je vprašal, če je res, da je imel v rokah rokopis za knjigo „Strah in pogum“ in imel sprva ugodno mnenje, po knjižnem izidu pa je to svoje mnenje spremenil.

„Res sem najprej rokopis prebral in bil iznenaden zaradi stila, ki ga je Kocbek pokazal v teh novelah. Novela o duhovniku in partizanu — bi bila lahko res velika umetnina. Ko sem to prebral, sem bil še poln tega in da me je očaralo to novo, sem rekel Kocbeku in mu tudi povedal, da bom o tem še pisal. Kocbeku pa sem poleg tega še povedal, da tudi sub specie aeternitatis ne moreš enačiti belogardizma s partizanstvom. A to se pri njem dejansko pojavlja, zlasti, ko se zafilozofira. Tu je tudi polno fraz, da se vse zrelativizira. Opozoril sem ga na to, a on se za to ni veliko brigal. Kocbek je vprašal, ali se iz njegovega pisanja lahko najde izenačenje belogardizma s partizanstvom. Rekel sem mu, da se to lahko čuti.“

Kocbek si je nakopal zavlačevanje diskusije o Dolomitski izjavi, ki jo je potem le podpisal. V svojem dnevniku pa piše, da ta Dolomitska izjava ni nič važnega. Potem pa je svojim aktivistom pisal pisma, naj formirajo krščansko-socialistične edinice, čeprav je to v nasprotju z izjavo. To pa je zgrešeno. Kdor se je pripravljen boriti za svobodo, le po tem smo se razpoznavali, njemu pa to ni bilo dovolj. Tajil je, da bi takšna pisma pisaril, Kardelj in Kidrič pa sta imela njegova pisma v prepisih na mizi — ker le niso povsem zaupali Kocbeku, so mu pošto pregledovali. Takrat pa je on svojo usodo zapečatil. Partija pa je potem vendarle čakala. Potem pa je prišlo leto 1951, ko je bil kongres OF, na katerem je Kocbek imel svoj govor, v katerem je zelo skeptično govoril o naši svobodi. Nato ga je na zasedanju Kidrič izredno ostro napadel in zahteval pojasnila, kakšna je ta nesvoboda. Po pavzi je potem

Kocbek govoril nekaj zmedenega, nejasnega, razbrati je bilo mogoče le, da svobode pri nas ni. Kidrič ni več odgovoril. Privatno mu je potem rekel, da mu teh izjav ne bodo oprostili. Nato pa kmalu, isto leto izid knjige „Strah in pogum“. Kocbek je vse kritike (Miško Kranjec) nato obesil name in razširil govorice o Vidmarjevi pasti. Da je Jago, ki mu je nastavil past s sprva ugodno oceno, in nato povsem drugačno kritiko. Kljub temu se je potem še večkrat obrnil name, v zvezi z eksistenco... a saj ni vredno o tem govoriti...“

Partljič je nato predlagal, da se preide k bolj literarnim stvarim. Oglasil se je Ivan Mrak in omenil, da revij ni preveč, ker je potrebna tudi literarna podpora, ki ustvarja ugoden humor za literarno kvaliteto. Za tako podpora pa so tudi potrebne publikacijske možnosti.

Vidmar: Podpora res mora eksistirati, a ne v takšnih količinah kot je to pri nas. Imamo 150 pesnikov, pesnika med njimi pa sta morda dva. Na Mrakovo pripombo, da je to dobro, je Vidmar odvrnil, da pri velikih narodih, ne pa pri nas. „Smo prebujeni pri častihlepnosti mladih. Uredniki se jih bojijo, oni izsiljujejo, da to in to mora biti tiskano. Nikakor ni nujno, da je toliko revij v takem obsegu. Zdi se mi nonsens, tiskati vse te reči — to je zoper svetega duha. Zakaj imeti tudi toliko slabega gradiva“.

Vladimir Gajšek: Kateri literarno kritični ali filozofski šoli se prištevate ali prisegate? Vidmar: „Noben. Svoji. Absolutno nobene šole ne zagovarjam, ker je vsaka pritisk na umetnost. Nikomur nisem sledil... vse je iz mene... Goethe? to je druga stvar. Ta je največji evropski mislec. Poleg njega je le še Puškin kot mislec, ki pa je tudi večji pesnik kot Goethe. ...Goethe ima — kako bi rekel — nekakšen poseben zdrav čut za umetnost. Pisal je veliko o pesnikih in pisateljih. Zmotil se je le pri Bürgerju, ki ga je obsojal zaradi pijanstva. ...Ne, Schillerja je zelo točno ocenjeval“.

Emil Pintar je vprašal, če se je kdaj zamislil v svoje kritike in na politične posledice le-teh. Vidmar: „Na to pri pisanju nikoli nisem premišljeval in na to, na kak učinek bo naletela kritika pri obravnavanem. Pisal sem, kar sem mislil, da se mora pisati. Se ne spomnim konkretnih primerov, da bi bil kdo slabo zapisan zaradi mojih kritik. To je mislil Kocbek, a ta je bil že preje od drugih politično okarakteriziran. Morda potem kak urednik koga ni hotel več tiskati. Bilo pa je velikokrat obratno.“

Ivan Mrak ga je vprašal o njegovi kritiki Župančičeve Veronike Deseniške, ki je imela potem za posledico, da Župančič ni napisal neke drame o slovenski duši. Ali bi bilo možno, da bi Župančič napisal dvanajst tragedij — toliko je v pogovorih omenjal, da jih bo napisal. Morda bi bilo to tudi slabo, ker bi tako postavil nek estetski model, ki bi se ohranjal in iz katerega se precej časa ne bi mogli izkopati.

Vidmar: Če dela slabo pesnik, potem ima tudi kritika pravico do dobre poštene ocene-kritike. Vitomil Zupanove proze se ni lotil iz estetskih izhodišč, temveč bolj strokovno zgodovinske plati. ...Kako je Tolstoj upodobil Borodinsko bitko, kako je vse preštudiral! In zato so njegovi popisi tako verni in prepričevalni... Smrt Hadži Murata; kako je osebno opazoval Tolstoj sončni zahod in drugo. Goethe, ki ga vi zaničujete, pravi nekje, da je umetnost eksaktna fantazija, Tolstoj se je tega zelo natančno zavedal. Po Mrakovi repliki na račun zaničevanja Goetheja: „Nisem rekel, da vi (Mrak), temveč vi mlajši, pa večina komunistov, ki ga ima za nemškega filistra“.

S tem se je ta pogovor nekako zaključil in se nadaljeval v manjših skupinah ob kozarcih. Morda velja omeniti še Vidmarjevo misel glede „Mladine“. Na vprašanje, kaj misli o „Mladini“, je povedal, da so bila tudi nekaj mladinska in študentovska glasila bolj radikalna, a ta Mladina da je neokusna, vulgarna, in to pokriva še tisto, kar je sem in tja še užitno. „Ne, Mladina ni takšna, kot naj bi bila“.

—šns

CORREO ARGENTINO CORR. CENTRAL y SUC. 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo. Tisk Editorial Baraga del Centro Misionale Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojziji Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.